

DUCHY DAWNYCH MIESZKAŃCÓW

Karolina Ćwiek-Rogalska

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk
w Warszawie

Zazwyczaj myślimy o duchach jak o widmach zmarłych nawiedzających świat żywych. A jeśli by uznać za duchy wszystkie materialne pozostałości, które wydobywają na światło dzienne przeoczone aspekty przeszłości i umożliwiają nam zrozumienie innych doświadczeń niż nasze? Przyjmuję takie podejście w badaniach nad przesiedleniami, prowadzonych na terenach wcześniej zamieszkiwanych przez przedstawicieli jednej kultury, które w wyniku przymusowych migracji zasiedlili przedstawiciele innej. Przesiedlenie to proces, który obejmuje zarówno wysiedlenia, jak i ponowne osadnictwo. Zjawisko wysiedleń zostało dotąd stosunkowo dobrze zbadane, ale wiele aspektów ponownego osadnictwa wymaga dodatkowej uwagi: szczególnie doświadczenia osadników związane z rzeczami pozostawionymi przez poprzednich mieszkańców. Podstawą moich analiz będą badania archiwalne i terenowe, prowadzone w trzech regionach słowiańskiej części Europy Środkowej, gdzie ślady dawnych kultur niemieckich pozostały widoczne, niezależnie od wysiłków mających na celu ich wymazanie.

Rzeczy objawiają się jak duchy poprzedniej kultury i zmuszają osadników do interakcji z „widmową” obecnością wysiedlonych. Poprzesiedleńcze spotkanie nowej i dawnej kultury przypomina tym samym formę życia pozagrobowego: użycie języka i sposobów myślenia, które wiążemy ze światem duchów, pomaga uchwycić istotny aspekt doświadczenia osadniczego, który wymykał się innym sposobom opisu lub był przez nie pomijany. Widmontologia, spektralna teoria bytu, pozwala nam na pokazanie, w jaki sposób teraźniejszość jest przesiąknięta przeszłością, i na zajmowanie się nierozwiązanymi dotąd pytaniami, stając się tym samym narzędziem do badania niewyjaśnionych zjawisk. Do widmontologii dodaję autorską kategorię recyklingu – rozumianego jako mechanizm ponownego wprowadzania tego, co pozostawili wysiedleni, w życie osadników.

Moje podejście przyniesie świeże spojrzenie na codzienne życie w regionach poprzesiedleńczych, zapewniając bardziej drobiazgową i spójną zrozumienie procesów przymusowych migracji i ich ciągłych reinterpretacji w różnych reżimach politycznych i ideologicznych. Pokazując, czym są rzeczy poprzesiedleńcze i jaki jest do nich stosunek ludzi, projekt przedstawi studium przypadku tego, czego możemy się dowiedzieć o wyłanianiu się nowych kultur z doświadczeń Europy Środkowej. ■

MICHAŁ ROGALSKI

dr Karolina Ćwiek-Rogalska

Pracuje w Instytucie Sławistyki PAN, jest adiunktem w IS PAN, bohemistką i antropolożką. Laureatka konkursu Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych ERC Starting Grants.

karolina.cwiek-rogalska@ispan.waw.pl

Uzyskała grant w ramach konkursu ERC Starting Grants na realizację projektu „Recycling the German Ghosts. Resettlement Cultures in Poland, Czechia and Slovakia after 1945”.

Od 2007 roku Europejska Rada ds. Badań Naukowych 27 razy przyznała Starting Grants badaczkom i badaczom afiliowanym w polskich ośrodkach naukowych. Starting Grants mogą otrzymać naukowcy i naukowczynie od dwóch do siedmiu lat po doktoracie na projekt trwający do pięciu lat.

W tej edycji konkursu dr Karolina Ćwiek-Rogalska jest jedyną osobą reprezentującą instytut Polskiej Akademii Nauk i jedną z dwóch reprezentujących nauki humanistyczne. W poprzednich edycjach badaczki i badacze z Polskiej Akademii Nauk otrzymali finansowanie swoich projektów łącznie siedem razy.

Informacje o nagrodzie i laureatce są dostępne na stronach Narodowego Centrum Nauki i Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE.